

Om papprets själ och tryckets magiska svärta

Xylon Högtryck, Galleri Lokomotiv, till 6 december.

Fredrik Lindqvist, Lena Blohmé, Ulla Wennberg, Hans Lindh, Kersti Söderström Ergon, Kell Hellström, Hans Eliasson, Ulla-Carin Winter, Kristina Munklinde, Eva Mossing Larsen, Peter Sternäng, Bertil Almlöf, Sven Rune Notanius, Staffan Schönberg, Maria Lagerborg, Petter Petterson, Lars Arvidsson, Annikka Kronlid Arvidsson, Thelma Aulio Paanen, Eva Forsberg, Helena Melin, Christer Carlstedt, Anna Westin, Ingela Svensson, Göran Persson, Denis Steen, Amalia Årfeldt, Ole Drebold.

På Galleri Lokomotiv, som ligger inne i Örnsköldsviks tågstationshus, har 28 grafikkonstnärer samlat ett eller två verk var till en utställning. Konstnärerna tillhör alla den svenska sektionen av föreningen Xylon, som funnits sedan 1965 och har avdelningar i flera länder. Enligt en utställningskatalog som egentligen hör till en av föreningens tidigare utställningar är Xylon det grekiska ordet för trä. En xylograf var förr en person som arbetade med att föra över teckningar till träsnitt, så att de kunde reproduceras i böcker. När de fotografiska teknikerna gjorde xylografen arbetslös fortsatte träsnittet att användas som konstnärligt medium, tillsammans med linoleumsnittet som många provat på i grundskolans bildsalar.

Ofta kan det underlätta för samlingsutställningens besökare om det finns ett tema eller en röd tråd, men desto jobbigare kan det vara för konstnärerna att måsta förhålla sig till. Jag anstränger mig för att se om bilderna kan ha något gemensamt, om det går att se dem i relation till varandra. Kan Kristina Munklindes kaxiga fåglar i bladet *Det här är våra nypon* ha något gemensamt med Ulla-Carin Winters subtila, nästan osynliga porträtt av någon som heter Johanna? Kan det finnas någon koppling mellan Ulla Wennbergs elefantliknande surgubbe i svartvita bladet *Jävla feminister* och Kjell Hellströms sommargröna lövverk? Det kräver nog en del fantasi att skapa något narrativ i utställningen, och den lata betraktaren ser kanske bara 53 slumpmässigt utplockade bilder som representerar en brokig förening.

Galleri Lokomotiv drivs av Örnsköldsviks kollektivverkstad och alldeles intill finns deras egen grafikanläggning. Där trycks galleriets affischer på gammalt vis, tjusiga visitkort och konstgrafik så klart. Min fördom är att alla som har medlemskort på kollektivverkstäder håller på med grafik. Tekniken finns ju där, så varför inte? Det finns många sätt att skapa ett grafiskt blad på, från potatistrycket till den moderna fotopolymertekniken. Gemensamt för alla utställningens konstnärer är att de gjort högtryck, där färgen läggs på de ytor som blivit kvar när mellanrummen mejslats bort i trästocken eller linoleumskivan eller vad det nu kan vara. Sedan pressas de mot pappret och gör avtryck på det. Det kan tyckas krångligt att gå igenom den processen när bilder idag kan mångfaldigas så enkelt, genom digitala utskrifter. Men hur dyr och bra skrivare som än skaffas så finns inget svartare än svärtan hos ett grafiskt blad. Och har ett papper någon själ? I så fall är det grafiska bladet mer rikt på inre liv än ett sladdrigt A4 som kommit ur en skrivmaskins mun utan hjälp av en människohand. Kalla det inbillning ni, jag kallar det magi. Grafiken är uråldrig. Ett av de äldsta bevarade trycken, diamantsutran, trycktes för nästan tre tusen år sedan i Kina. En sådan tradition har tyngd och kräver att få leva vidare. På 1960-talet skrevs manifest om att måleriet var dött och att den tryckta affischen länge skulle leva. Men var har vi nu grafikkonsten? Inte på snabbköpens anslagstavlor eller gatornas elskåp. Vi hittar den gömd inne i gallerier och konsthallar. Dess upproriska anda har lite mattats av och billigare tekniker har tagit

dess plats som folkets flyktiga skräpkonst. Ett grafiskt blad är något att handskas varsamt med förstår ni. Det köps och bärs försiktigt hem. Kanske av någon som aldrig skulle haft råd att köpa en äkta målning men som gläds åt att kunna få rå om ett eget konstverk ändå.

I utställningen finns både helt nya bilder och gamla gulnade, som Thelma Aulio Paananens tryck från 1980-talet. Det finns yttepyttesmå tryck som skulle rymmas på en tändsticksask och några stora som uppslagna dagstidningar, men inga gigantiska. Fredrik Lindqvists grafik, som vi är vana att se i jätteformat, förlorar lite av sin schvung när den krympts ner för att få plats i samlingsutställningen. Här finns faktiskt också ett interaktivt konstverk, det är Maria Lagerborg som ordnat det så fiffigt att trästocken som en mängd små figurer skurits i också är en leksak, kallad phenakistoskop. När den runda skivan snurrar på en axel animeras figurerna. Jag tycker att det ser ut som att den lilla personen hoppar upp och ner helt vilt, men titeln *Tuvstarr simmar* skvallrar om vad som egentligen händer.

Det blad som jag tycker mest om i galleriet syns ända ut i tågstationens vänthall genom galleriets fönster. Det är Anna Westins *Elisabeth Söderström som Octavian i Strauss Rosenkavaljeren*. Titeln är lång och krånglig, och talar dessutom om att bildens tema är hämtat från en opera, så borgerligt! Men det intressanta är genusfrågan. Att Westin avbildat den kvinnliga sopranen i rollen som den unge adelsmannen Octavian är så klart inte en slump, konstnären har tidigare gjort en serie självporträtt där hon ikläder sig manliga serietidningshjältars roller, också de i form av träsnitt.

Annika Kronlid Arvidsson från Nordingrå medverkar med två bilder som har de korthuggna titlarna *Nu går hon* och *Där är han*. Den senare har något gemensamt med Westins bild, de blombeströdda bakgrunderna och de mörka, lite grovt tillyxade människofigurerna i bildernas förgrunder skulle kunna tala till varandra om växters skönhet eller om hur det är att vara människa, om de stora känslorna eller om de sega könsrollerna.

Utställningen har tyvärr ingen större påverkan på mig, jag blir inte lycklig eller olycklig, varken arg eller inspirerad. Möjligtvis nyfiken på vad för berättelser som bilderna är hämtade ur. Kraven på att konsten ska göra något med oss kanske är för höga, kicksökaren måste ofta bli besviken nu när också chockkonsten för det mesta lämnar oss helt likgiltiga. Kanske är det konst som viskar snarare än skriker som borde vara Grejen, konst som varken är den hippaste eller den dyraste.

Text och foto: Alveola Ämting
Volym 2014-12-02